

Dricksvattnet måste skyddas

FARLIGA KEMIKALIER Det ska inte vara lämnat till slumpen att hitta kända farliga ämnen i våra vattenresurser. Regeringen ger nu i uppdrag till flera myndigheter att intensifiera arbetet med att upptäcka och begränsa spridningen av högfluorerade ämnen i miljön.

Få miljöproblem tar sig in i våra hem, kryper bokstavligen under skinnet på oss på samma sätt som farliga kemikalier. De kan finnas i våra barns kläder, i den väldoftande tvålen och i värsta fall till och med i vanligt kranvatten.

De senaste åren har flera svenska kommuner uppmätt förhöjda halter av svårnedbrytbara högfluorerade ämnen, så kallade PFAS, i sina vattentäkter. Vi är många som sett de oroväckande rapporterna om barnen i Kallinge i Ronneby kommun med förhöjda halter av dessa ämnen i sina kroppar. År 2011 upptäckte en student av en slump höga halter av PFAS i dricksvattnet i Tullinge i Botkyrka. Vattentäkterna här har såklart stängts. I Uppsala, Halmstad och Båstad rapporteras om liknande historier.

”
Högfluorerade ämnen försvinner inte efter spridning i naturen.

Orsaken till dessa ämnen i grund- och dricksvatten är bland annat användning av brandskum på såväl allmänna som militära flygplatser, men olika högfluorerade ämnen förekommer också ibland i produkter som impregnerad textil, rengöringsmedel och skidvallar.

Högfluorerade ämnen försvinner inte efter spridning i naturen och de lagras i människokroppen. Dessa kemikalier misstänks kunna påverka sköldkörteln, levern, fettomsättningen och immunförsvaret hos oss människor negativt.

Precis som med många andra farliga kemikalier

Riktvärden saknas för att bedöma farligheten hos uppmätta halter av högfluorerade ämnen i mark- och grundvatten, skriver Åsa Romson. FOTO: HENRIK MONTGOMERY/TT

leder de inte till ett akut sjukdomstillstånd och de långsiktiga miljö- och hälsoeffekterna behöver studeras ytterligare. Det faktum att ämnena lagras under lång tid i naturen och att risken för försämrad hälsa ökar är dock tillräckligt oroväckande för att ta saken på största allvar.

Därför ger nu regeringen i uppdrag till flera myndigheter att intensifiera arbetet med att upptäcka och begränsa spridningen av högfluorerade ämnen i miljön.

Regeringens expertmyndighet för kemikalier, Kemikalieinspektionen, ges i uppdrag att skapa ett nationellt åtgärdsprogram för att minska användningen av högfluorerade ämnen i produkter och varor. Detta arbete inkluderar såväl proaktivt arbete inom EU för skärpningar av EU:s gemensamma kemikalielagstiftning som åtgärder för att snabbare begränsa spridningen i Sverige.

Även om Sverige även tidigare varit pådrivande för att reglera vissa högfluorerade ämnen internationellt finns utländska exempel på konkreta åtgärder för att minska spridningen att ta intryck av. Storbritannien har redan gått före övriga EU-länder och

infört restriktioner för användning av miljögiftigt brandskum. För att få använda brandskum i Storbritannien krävs det att andra släckmetoder, exempelvis vatten, är otillräckliga i den aktuella situationen. Detta har lett till en drastisk minskning av användningen av miljögiftigt brandskum i landet.

Med den allvarliga situationen med spridning av högfluorerade ämnen i Sverige har jag sett det som prioriterat att stärka miljömyndigheternas arbete på detta område. Under hösten inledde jag därför en dialog med det breda nätverk av myndigheter och forskare som jobbar med problematiken kring högfluorerade ämnen. Denna vecka har jag också besökt Tullinge för att lyssna till vilka åtgärder lokala politiker och tjänstemän anser behövs för att hindra förekomsten högfluorerade ämnen i dricksvatten.

Slutsatsen från dessa möten är att många olika åtgärder behövs. En del är redan på gång, och samverkan mellan myndigheterna och andra aktörer har utvecklats, vilket är viktigt. Ett fokus kommande året blir, utöver det nationella åtgärdsprogram som Kemikalieinspektionen ansvarar för, att systematiskt identifiera potentiellt förorenade vattentäkter och fastställa riktvärden.

Det ska inte vara lämnat till slumpen att upptäcka kända farliga ämnen i våra vattenresurser. Flera myndigheter behöver samverka för att genomföra en screening av högfluorerade ämnen i både yt- och grundvatten. Undersökningen ska ge en bild av var föroreningarna finns och hur allvarliga de är och utgöra underlag för vidare åtgärder.

Sverige saknar i dag riktvärden för att bedöma farligheten hos uppmätta halter av högfluorerade ämnen i mark- och grundvatten. Sådana har sedan länge efterfrågats av Sveriges kommuner för att underlätta arbetet med att utreda och åtgärda misstänkta fall. Nu ges Statens geotekniska institut (SGI) i uppdrag att under 2015 ta fram preliminära riktvärden.

Satsningarna innebär inte att vi blir kvitt alla problem med dessa svåra kemikalier, men det är ett viktigt steg för att bättre skydda miljön och våra barn från farliga kemikalier.

ÅSA ROMSON (MP)

klimate- och miljöminister

SvD 15 januari 2015